MEGOLDÁS
Elmés találmányok – hétköznapi csodák
(Földrajz)

I. UNESCO Globális Geoparkok *22 pont*

Alapvető céljuk a földtudományi örökség és a geodiverzitás védelme, népszerűsítése és bemutatása elsősorban a geoturizmus fejlesztése révén. Magyarországon az alábbi kettő található, melyek a négyévenkénti újraértékeléskor ismét megkapták ezt a kitüntető címet.

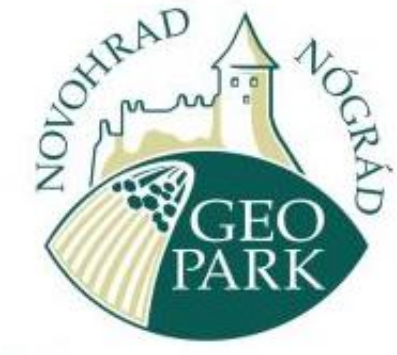

A.

B.

1. Mindkét geopark címerében jellegzetes geológiai elemet találsz. Nevezd meg ezeket! (2 pont)

A) bazaltorgonák (Somoskő)
B) tanúhegyek (Tapolcai-medence)

2. Melyikre igazak az alábbi állítások? (A / B) (10 pont)

A a. Szlovákiával közös geopark.

B b. Évezredes borkultúra emlékeit őrzi.

B c. Jellegzetesek a bazaltvulkanizmus tanúhegyei.

A d. Itt van Hollókő, Magyarország egyetlen olyan faluja, amely szerepel az UNESCO világörökség listáján.

B e. A monoszlói Hegyestű megmutatja egy 8 millió éves vulkán belsejét.

A f. Az Ipolytarnóci Ősmaradványok világhírű földtani emlékhelye a geopark beléptető kapuja.

B g. A Tapolcai-tavasbarlang és a Csodabogyós barlang a koronavírus-járvány miatt jelenleg nem fogad látogatókat, a geotúrák elmaradnak.

A h. Az „észak székelyeinek” is nevezett nógrádi palócok népi építészetének máig megmaradt remekeit őrzi.

B i. A világ legnagyobb porcelánmanufaktúrája Herenden található, itt készül az uralkodó dinasztiák luxusporcelánja.

A j. A somoskői bazaltorgonából készültek egykor Bécs utcakövei.

A Cholnoky Jenő rajza alapján készült ábrán is jól látható, hogy a tanúhegyek közül négynek, a Tóti-hegynek, Gulácsnak, Hegyesdnek és Szigligetnek szinte szabályos kúp alakja van, míg a másik négynek: Haláp, Badacsony, Szent György-hegy és Csobánc sima a teteje. A magyarázat az, hogy utóbbiak esetében hevesebbek voltak a vulkánkitörések, és a robbanások levitték a vulkánok csúcsát.

3. Mikor zajlott ez a vulkanizmus? *Karikázd be a helyes választ!* (1 pont)

A. óidő – perm B. középidő – júra C. újidő – miocén ***D. újidő – pliocén***

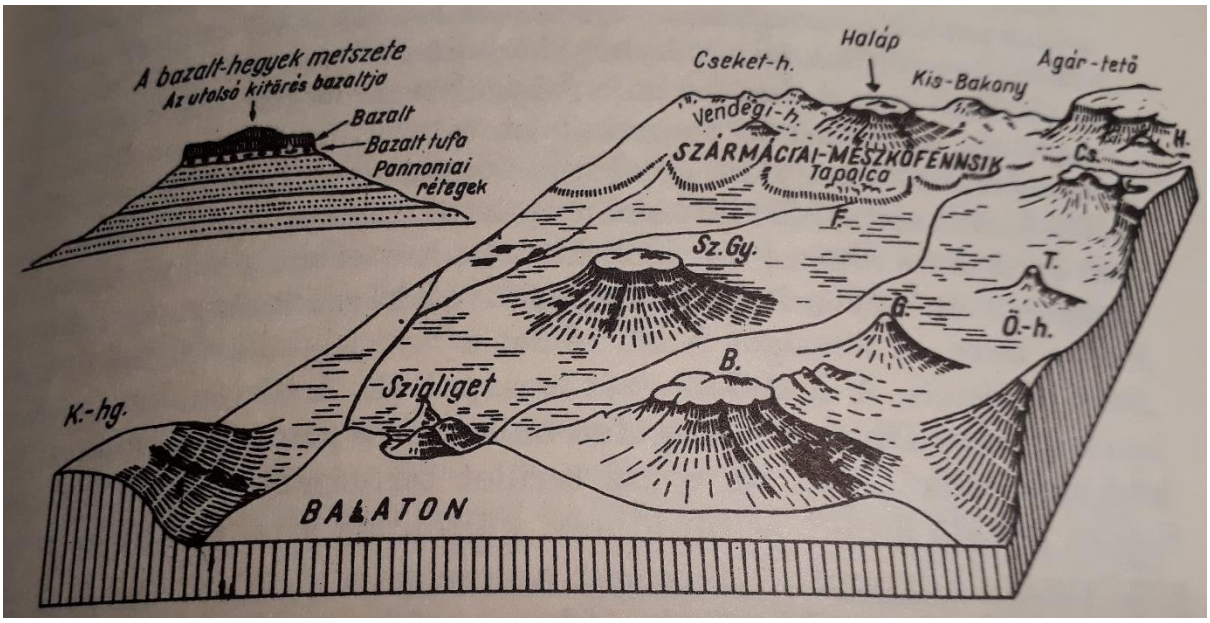

4. Miről tanúskodnak a tanúhegyek? (1 pont)

A tanúhegyek egy korábbi (harmadidőszaki) lepusztult, lekopott terület eredeti magasságát mutatják.

5. Melyik hegy látható az egyes fotókon? (4 pont)

A. ***Hegyestű***

B. ***Szent György-hegy***

C. ***Badacsony***

D. ***Szigliget/ Antal-hegy***

A trianoni békeszerződést követő években több népszavazásos határkiigazításra került sor, zömmel hazánk javára. A „Palóc Olümposz”-on birtokkal rendelkező Prof. Dr. Krepuska Géza fül-orr-gégész közreműködésével került vissza a színmagyar Somoskő és Somoskőújfalu szén- és a bazaltbányászatával együtt (a történetnek mindenki utánajárhat). Magyarország megkapta emellett a kitermelési jogot arra a bazaltra vonatkozóan, amely Somoskő határának Csehszlovákiához ítélt részén található – ilyen volt a Macskalyuk-Somoskői kőfejtő is.

6. Mit látsz az alábbi képeken? (4 pont)

A. Somoskői vár

B. Somoskői bazaltömlés (bazaltorgona)

C. ***Fülek vára*** **D.** ***Ipolytarnóc Geológiai ösvény***

II. Környezeti tényezők **8 pont**

A felszín formálásban nagy szerepe volt a környezeti tényezőknek, köztük a napsugárzásnak.

A napfénytartam mérésében a legelterjedtebb műszer a Cambell-Stokes-rendszerű napfénytartammérő.

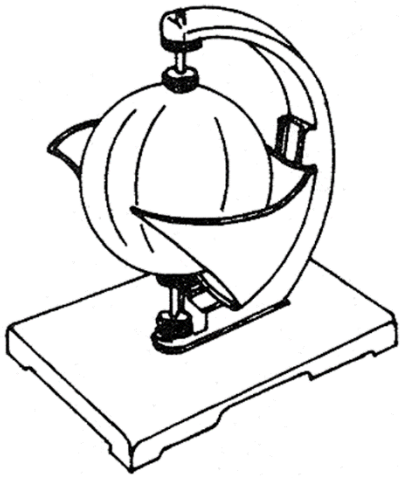

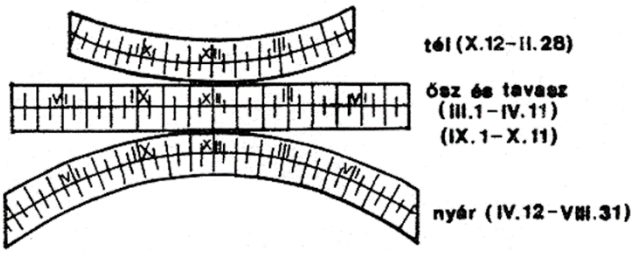

1. Mi a napfénytartam? (1 pont)

A napsütéses órák számának összege.

2. Mitől függ a napfénytartam? Írj két tényezőt! (2 pont)

Földrajzi szélességtől, éghajlattól, stb.

3. Hol található a skála a Campbell-Stokes-féle napfénytartammérő esetében? (1 pont)
Húzd alá a megfelelő választ!

az üveggömbön az állványzaton a mérőhengeren ***a szalagokon***

Az egyik időjárási elem a hőmérséklet. A levegő felmelegedése többek között függ a napsugarak beesési szögétől.

4. Mitől függ még? Írj két tényezőt! (2 pont)

A napsugárzás időtartamától, felszín színétől, anyagától.

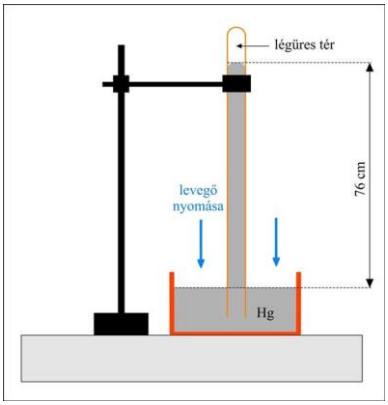

1647-ben Torricelli higanykádba állított, leforrasztott végű, higannyal töltött üvegcsövekkel kísérletezve felfedezte a képen látható elven működő eszközt.

5. Mi ez az eszköz, és melyik időjárási elem mérésére használják? (1 pont)

Barométer (légnyomásmérő) –légnyomás mérésére.

6. A levegő felmelegedésével hogyan változik az értéke?

Csökken. (1 pont)